

PROFESOR TADEUSZ KISIELEWSKI (1939-2012)

Nagle i niespodziewanie, po krótkiej, nieuleczalnej chorobie, odszedł nasz przyjaciel i wieloletni współpracownik „Studiów z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej” profesor Tadeusz Kisielewski. Pozostanie na zawsze w naszej pamięci.

Tadeusz Kisielewski urodził się 14 lutego 1939 roku w Sierpcu. Tu przeżył wojnę i tu w 1956 roku ukończył szkołę średnią. Wywodził się z głęboko patriotycznej i antykomunistycznej rodziny, co nie ułatwiało mu życia. Jeszcze w szkole zakochał się w historii i swoją dalszą drogę związał z tą właśnie dziedziną nauki. Studia historyczne ukończył na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Pracę magisterską pisał pod kierunkiem profesora Witolda Łukaszewicza. W 1964 roku wstąpił do Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego. Działał w kole przy Uniwersytecie Warszawskim. Dość szybko znalazł zatrudnienie w Zakładzie Historii Ruchu Ludowego, a następnie w Ludowej Spółdzielni Wydawniczej, skąd jednak został zwolniony m.in. za dopuszczenie do druku książki *Krótki zarys historii ruchu ludowego*, której był współautorem.

Po zwolnieniu zajął się finalizowaniem rozprawy doktorskiej pt. *Heroizm i kompromis. Portret zbiorowy działaczy ludowych. Część I: okres zaborów*, którą obronił w 1973 roku w Wyższej Szkole Nauk Społecznych w Warszawie. Druga część badań pt. *Heroizm i kompromis. Portret zbiorowy działaczy ludowych. Część II: Rzeczpospolita, wojna i okupacja. Polska Ludowa*, która ukazała się drukiem w 1979 roku, stanowiła podstawę habilitacji. Całość doczekała się wielu niezwykle przychylnych recenzji.

Po 1989 roku profesor Tadeusz Kisielewski zakończył niezwykle udany okres badań nad ruchem ludowym (3 monografie oraz kilkadziesiąt artykułów) i zajął się badaniami polskiej polityki w okresie międzywojennym oraz latach II wojny światowej. Od tego czasu ukazało się kilka niezwykle ważnych i znaczących monografii poświęconych m.in. premierowi Mikołajczykowi i relacjom polsko-czechosłowackim. Do najważniejszych zaliczyć można książkę *Piłsudski, Sikorski... Mikołajczyk* (Warszawa 1991) oraz *Federacja Środkowo-Europejska. Pertraktacje polsko-czechosłowackie 1939-1943* (Warszawa 1991). Druga z wymienionych odbiła się szerokim echem, zarówno w środowisku polskich, jak i czeskich historyków. Stała się też podstawą do nadania, na wniosek Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów Naukowych, w oparciu o całokształt pracy naukowej, tytułu profesora.

W późniejszych latach spod pióra profesora Tadeusza Kisielewskiego wyszły m.in. prace: *Spory o ustrój Polski Niepodległej 1939-1943. Dokumenty* (Częstochowa 1994), *Partia i literaci. Dokumenty biura politycznego KC PZPR 1959* (Łowicz 1996), *Październik 1956 – punkt odniesienia. Mozaika faktów i poglądów. Impresje historyczne* (Warszawa 2001) oraz *Partii portret własny. Polityka i świadomość z PZPR – studium upadku* (Warszawa 2011). Był też współautorem i redaktorem wielu cennych opracowań zbiorowych i wydań dokumentów. Warto w tym miejscu przypomnieć najważniejsze: *Czy Europa Środkowo-Wschodnia mogła wybić się na niepodległość*

(razem z Norbertem Kasparkiem, Olsztyn 1996), *Droga ku wojnie. Polityka europejska i amerykańska w przededniu drugiej wojny światowej* (Bydgoszcz 1999), *Polska i wieś na drodze do Unii Europejskiej* (razem z Andrzejem Wojtasem, Bydgoszcz 2004) oraz z Tomaszem Koczurem *Archiwum polityczne emigranta. Kolekcja Józefa Rzemieniewskiego (1946-1987). Wybór dokumentów* (Bydgoszcz 2002).

Ostatnimi pracami, które chciałbym w tym miejscu przywołać, były dwie książki zawierające retrospektywne spojrzenie na życie profesora oraz jego badania. Pierwsza ukazała się w Bydgoszczy w 2003 roku i była zatytułowana *Własnym kursem. Wybór pism historycznych i politycznych z lat 1967-2003 z komentarzami*. Zawierała blisko 40 studiów i artykułów napisanych i opublikowanych w czasopismach naukowych i prasie codziennej, dotyczących wszystkich pól zainteresowań profesora Tadeusza Kisielewskiego. Druga praca, wydana w Bydgoszczy w 2009 roku, nosiła tytuł *Czas przeszły terażniejszy* i była spojrzeniem wstecz profesora na swe życie, na dzieje swej rodziny oraz przyjaciół w trudnym okresie powojennej Polski.

Profesor Tadeusz Kisielewski był doskonałym nauczycielem akademickim oraz aktywnym działaczem ruchu ludowego. Pracował w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Częstochowie, Mazowieckiej Wyższej Szkole Humanistyczno-Pedagogicznej w Łowiczu, Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie oraz Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. W 1980 roku stanął na czele redakcji „Zielonego Sztandaru”. Jako działacz Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego w trudnym okresie pierwszej Solidarności starał się maksymalnie ograniczać wpływy PZPR oraz rzetelnie relacjonować konflikt pomiędzy władzami komunistycznymi a związkowcami z Solidarności. Po wybuchu stanu wojennego zrzekł się piastowanego stanowiska, co odnotowała nawet Rozgłośnia Polska Radia Wolna Europa, i powrócił do Zakładu Historii Ruchu Ludowego. Za swoją niepokorność wykluczony został w 1988 roku ze struktur ZSL oraz zwolniony ze stanowiska kierownika ZHRL. Niezrażony represjami współtworzył Ogólnopolski Społeczny Komitet Odrodzenia Ruchu Ludowego, marząc o budowie nowego Polskiego Stronnictwa Ludowego. Wypromował ponad 100 magistrów i licencjatów oraz jednego doktora. Recenzował wiele rozpraw doktorskich oraz przewodów habilitacyjnych. Na zawsze pozostanie w pamięci jako wybitny historyk i nauczyciel.

Daniel Boćkowski